

ΓΕΥΜΑ ΜΕ ΤΗΝ «Κ»	ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ	ΙΣΤΟΡΙΑ	ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ	ΑΘΛΗΤΙΚΑ	ΚΑΙΡΟΣ
------------------	--------------	---------	------------	----------	--------

Μιχάλης Κοσμόπουλος, αρχαιολόγος

Ο πολιτισμός δεν πρέπει να αρνείται τους χορηγούς

Η Αμερική είναι μεγάλο κωνευτήρι και φοβάμαι πως είναι θέμα χρόνου να σβήσει ο ελληνισμός

Της ΤΑΣΟΥΛΑΣ ΕΠΙΤΑΚΟΙΛΗ

Συναντιόμαστε στον προθάλαμο του Μουσείου Ακρόπολης, που είναι γεμάτο επισκέπτες. Από την κατά- μεση αιθουσα των Κλιτύων, ένα πολύχρωμο ποτάμι ανθρώπων ανηφορίζει προς τον πρώτο όροφο, με τα αρχαϊκά. Ο Μιχάλης Κοσμόπουλος, καθηγητής Αρχαιολογίας και κάτοκος της Διακεκριμένης Εδρας Ελληνικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο του Μίζουρι, στο Σεντ Λιούις, δεν έχει ακόμα συνέλθει από το τζετ λαγκ, όπως μου λέει καθώς μπαίνουμε στο ασανσέρ για το εστιατόριο. Αλλά καμιά ταλαιπωρία δεν διακρίνω στο πρόσωπό του, το οποίο, αντιθέτως, φωτίζεται από ένα μεγάλο χαμόγελο. «Είναι που βρίσκομαι στην Ελλάδα», εξηγεί. «Μου λείπει πολύ. Ακόμα». Η μικρή παύση, πριν από το «ακόμα», δεν είναι τυχαία.

Ήταν καλοκαίρι του 1985 όταν αποφοίτησε με Αριστα από το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών. Τον Αύγουστο της ίδιας χρονιάς ξεκίνησε με υποτροφία τις μεταπτυχιακές σπουδές του στο Πανεπιστήμιο Washington του Σεντ Λιούις. «Όταν πρωτοπήγα στις ΗΠΑ, έλεγα ότι θα ήταν για λίγο, ότι θα επείστρεφα σύντομα. Κι έτσι πέρασαν τριάντα χρόνια, χωρίς να έχει μετριαστεί μέσα μου το άλγος του νόστου, η νοσταλγία μου για την πατρίδα...».

Μεγάλη ανασκαφή

Εμελλε στην Αμερική να κάνει καριέρα και οικογένεια. Στη χώρα μας έρχεται, όμως, κάθε καλοκαίρι, αφού έχει αναλάβει μια μεγάλη ανασκαφή στην Ικλαίνα Μεσσηνίας, η οποία πραγματοποιείται υπό την αιγίδα της Εν Αθηναις Αρχαιολογικής Εταιρείας και όλα αυτά τα χρόνια έχει χρηματοδοτηθεί, μεταξύ άλλων, από το πανεπιστήμιό του, την αμερικανική κυβέρνηση, την Costamare Α.Ε. και τον αείμνηστο καπετάν Βασίλη Κωνσταντάκοπουλο, καθώς και την National Geographic Society.

Η Ικλαίνα, η μυκηναϊκή πόλη που έχει ήδη δώσει συνταρακτικά ευρήματα, θα επανέλθει αργότερα στη συζήτησή μας. Πίνοντας από ένα ποτήρι μυροδάτο Μοσοφιλέρο αρχίζουμε την κουβέντα από την... απέναντι όχθη του Ατλαντικού. Ποια είναι η άποψη των Αμερικανών για τη χώρα μας αυτή την περίοδο με τις καταγιοτικές εξελίξεις στο μέτωπο των διαπραγματεύσεων με τους δανειστές της; «Η συντριπτική πλειονότητα των ανθρώπων στις

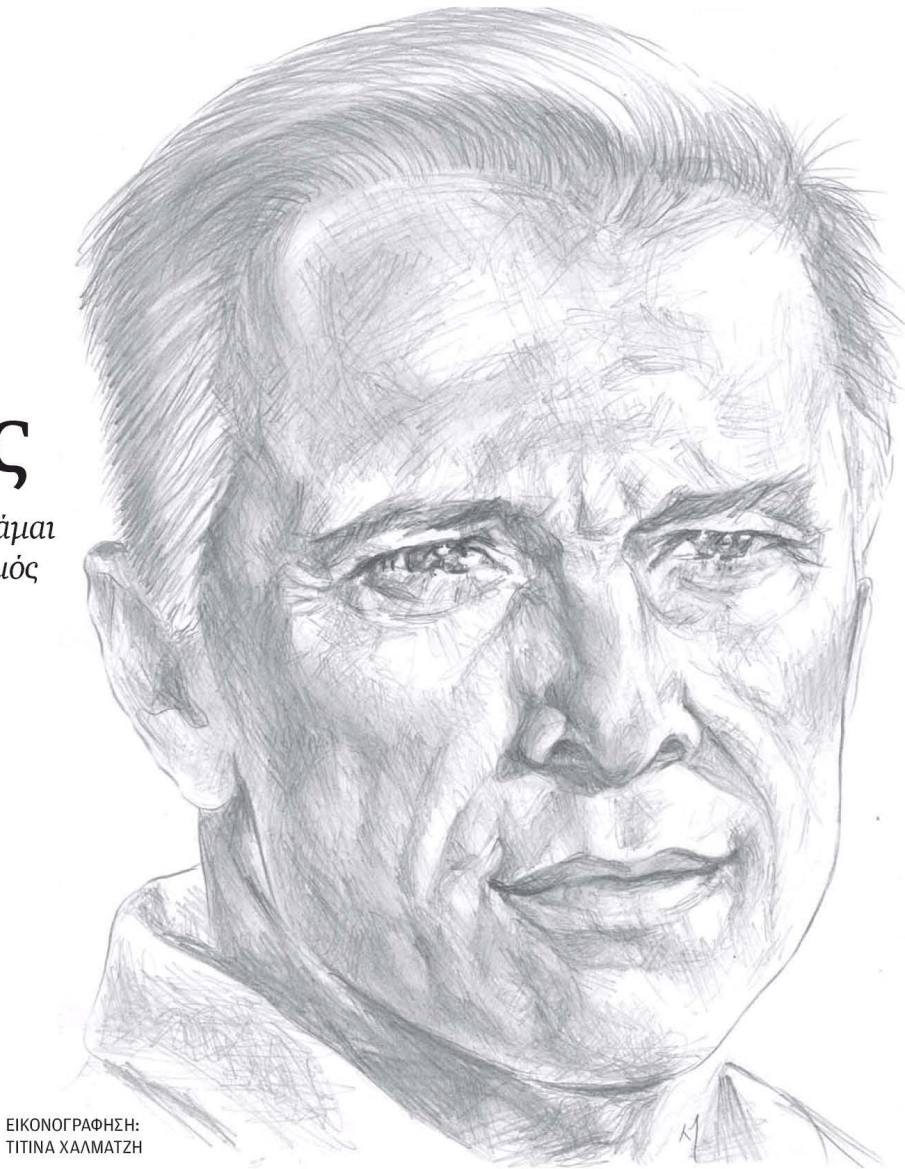
ΗΠΑ σέβονται και αγαπούν βαθιά την Ελλάδα κι αυτό δεν έχει αλλάξει. Ίσως γιατί την έχουν συνδέσει με τη δημοκρατία, επομένως και τη δική τους δημοκρατία. Πρόσφατα, σε δημοσκοπήση του Economist, το 47% των ερωτηθέντων υποστήριξαν ότι πρέπει το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και οι Ευρωπαίοι εταίροι μας να υποχωρήσουν και να δώσουν στη χώρα περιθώριο να αναπνεύσει. Η αντίθετη άποψη συγκέντρωσε ποσοστό μόλις 24%».

Ο θαυμασμός για κάθε τι ελληνικό εξηγεί και το γεγονός ότι οι ελληνικές σπουδές παραμένουν δημοφιλείς στην Αμερική. «Κάθε χρόνο, δεκάδες νέα παιδιά έρχονται στα μαθήματά μας, διψασμένα για γνώση. Αλλά όσο θερμές κι αν είναι οι περιγραφές που θα ακούσουν, όσες διαφάνειες κι αν δουν, ο δεσμός τους με την Ελλάδα ισχυροποιείται ακόμα περισσότερο όταν την επισκέπτονται. Οι φοιτητές μου που με ακολουθούν στην ανασκαφή, όταν επιστρέφουμε στο Σεντ Λιούις μου λένε ότι αισθάνονται "homesick" για τη χώρα μας. Αυτή τη λέξη τη χρησιμοποιεί κανείς μόνο για την πατρίδα του. Δεν είναι πολύ συγκινητικό».

Προσπάθεια συντονισμού

Περισσότερα από εξήντα προγράμματα Ελληνικών σπουδών «τρέχουν» αυτή τη στιγμή στις ΗΠΑ. Δεν είναι, όμως, ρόδινα τα πράγματα. Οι προσπάθειες που γίνονται στα περισσότερα αμερικανικά πανεπιστήμια επαφίονται στον πατριωτισμό και το φιλότιμο των Ελλήνων και φιλελλήνων καθηγητών. Δυστυχώς, δεν υπάρχει ούτε κάποιο όργανο που να συντονίζει όλες αυτές τις έδρες ούτε μακροπρόθεσμος σχεδιασμός.

Ο κ. Κοσμόπουλος αναφέρει συχνά το παράδειγμα της Τουρκίας, που μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο δημιούργησε δεκάδες κέντρα τουρκικών σπουδών στην Ευρώπη και την Αμερική, με ορίζοντα τριακονταετίας. «Ετσι, σε μια-δυο γενιές, προέκυψαν ολόκληρες "στρατιές" φιλότουρκων ιστορικών. Η Ελλάδα τι κάνει; Φοβάμαι πως είναι θέμα χρόνου να σβήσει ο ελληνισμός: η Αμερική είναι μεγάλο κωνευτήρι. Από όσους είμαστε στις ελληνικές έδρες τους τελευταίους μήνες ξεκίνησε μια πρώτη προσπάθεια συντονισμού με τη στήριξη της Γενικής Προξένου μας στο Σικάγο κ. Ιωάννας Ευθυμιάδου, ώστε να γίνει ένας μακράς πνοής σχεδιασμός. Εμείς, όμως, κάποια στιγμή θα πάρουμε σύνταξη, θα φύγουμε. Τι θα γίνει με την επόμενη γενιά; Θα υπάρξει συνέχεια».

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ: ΤΙΤΙΝΑ ΧΑΛΜΑΤΖΗ

“ Η συντριπτική πλειονότητα των ανθρώπων στις ΗΠΑ σέβονται και αγαπούν βαθιά την Ελλάδα, και αυτό δεν έχει αλλάξει. Ίσως γιατί την έχουν συνδέσει με τη δημοκρατία, επομένως και τη δική τους δημοκρατία.

“ Οι νέοι που θα αναζητήσουν καλύτερη τύχη στο εξωτερικό πρέπει να σταθμίσουν την πιθανότητα μιας επαγγελματικής αποκατάστασης με τις προσωπικές θυσίες που θα πρέπει να κάνουν. Και αυτές είναι πολλές.

Η αρχαιολογία δεν είναι θεραπευνίδα του τουρισμού

Τον γενικευμένο ντόρο με την Αμφίπολη -εντός και εκτός Ελλάδος- τον παρακολούθησε πέρυσι με ενδιαφέρον. Ως ανασκαφές μιας σημαντικής τοποθεσίας αισθάνθηκε παράπονο για το γεγονός ότι όλα τα φώτα της δημοσιότητας έπεσαν πάνω στη συγκεκριμένη ανασκαφή; «Οχι, καθόλου. Μάλλον ανακούφισα ένιωσα που δεν βρισκόμουν στη θέση των ανασκαφών. Η ανασκαφή είναι μια αργή, συστηματική δουλειά. 'Η, τουλάχιστον έτσι πρέπει να είναι. Το να δουλεύει κανείς υπό τέτοια πίεση, με τους πάντες να περιμένουν γρήγορα -και εντυπωσιακά- αποτελέσματα, πρέπει να είναι αφόρητο. Βέβαια, καταλαβαίνω τον λόγο που η υπόθεση της Αμφίπολης μεγεθύνθηκε και πήρε αυτές τις διαστάσεις: σε περίοδο κρίσης, πολλοί την εξέλαβαν ως μια ευκαιρία τόνωσης του εθνικού φρονήματος. Σε κάθε περίπτωση, υπήρχε μια θετική πλευρά, ότι το ευρύ κοινό ενδιαφέρθηκε για την αρχαιολογία. Πιστεύω ότι τα ευρήματα των ερευνών, όταν ολοκληρωθεί η μελέτη τους, πρέπει να έχουν ως τελικό αποδέκτη την κοινωνία και να μην περιορίζονται μόνο στους στενούς κύκλους των ειδικών. Και πρέπει επίσης ο κόσμος να ξέρει πόσο πρωμικές είναι οι προσπάθειες των Ελλήνων αρχαιολόγων, ιδιαίτερα του υπουργείου Πολιτισμού, που σε μια τόσο δυσμενή συγκυρία δουλεύουν σκληρά και παραγωγικά, με αφιλοκέρδεια και φιλότιμο».

Θεωρεί ότι η αρχαιολογία, η αρχαία κληρονομιά μας, γενικότερα, μπορεί να γίνει μοχλός ανάπτυξης, κυρίως μέσω του τουρισμού; «Διαφωνώ με αυτή την αντίληψη. Η αρχαιολογία δεν είναι μόδα, ούτε θεραπευνίδα ή υποχείριο του τουρισμού. Αφορά την εθνική μας ταυτότητα, μας βοηθά ως επιστήμη να καταλάβουμε ποιοι είμαστε και από πού προερχόμαστε ως λαός. Μπορεί βέβαια να συνδράμει στην τουριστική ανάπτυξη, αλλά αυτό είναι δευτερεύον όχι σκοπός». Υπάρχει και κάτι ακόμα που, αν μη τι άλλο, τον κάνει να απορεί... «Ορισμένοι επαναστατούν όταν κάποιος κορηγός εκφράζει την πρόθεσή του να προσφέρει χρήματα σε οτιδήποτε αφορά τα του πολιτισμού. Καταλαβαίνω και συμφωνώ με την ανυπομονία, μήπως ο πολιτισμός γίνει αντικείμενο εκμετάλλευσης από ιδιώτες. Αλλά και νομοθετικό πλαίσιο υφίσταται, και εποπτικοί μηχανισμοί λειτουργούν. Στην Αμερική είναι απολύτως φυσικό για μια μεγάλη εταιρεία να δώσει χρήματα σε ένα μουσείο, για να χρηματοδοτήσει π.χ. μια έκθεση. Τιποτα σατανικό δεν υπάρχει πίσω από αυτό. Στην Ελλάδα κάποιοι έχουν αναγάγει τις κορηγίες σε θέμα ιδεολογικό! Άς μπου, επιτέλους, τα πράγματα στη σωστή διάσταση: Ο πολιτισμός είναι δημόσιο αγαθό, ουδείς το αμφισβητεί, αλλά χρειάζεται πόρους για να αναπτυχθεί. Και το πού θα αναζητηθούν αυτοί οι πόροι δεν πρέπει να είναι ταμπού».

Οι σταθμοί του

- 1963**
Γεννιέται στην Αθήνα
- 1985**
Αποφοιτά από το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών.
- 1989**
Λαμβάνει το διδακτορικό του από το Πανεπιστήμιο Washington και διορίζεται επίκουρος καθηγητής Αρχαιολογίας στο Τμήμα Κλασικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Manitoba, στον Καναδά, όπου γρήγορα προάγεται σε αναπληρωτή (1992) και τακτικό (1997) καθηγητή.
- 1998**
Ιδρύει στο Πανεπιστήμιο Manitoba το πρώτο πανεπιστημιακό Κέντρο Ελληνικού Πολιτισμού στον Καναδά.
- 2001**
Του προσφέρεται η Διακεκριμένη Εδρα Ελληνικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο Μίζουρι-Σεντ Λιούις των ΗΠΑ.
- 2004**
Βραβείο καλύτερου πανεπιστημιακού δασκάλου στις ΗΠΑ και τον Καναδά από το Αρχαιολογικό Ινστιτούτο Αμερικής.
- 2006**
Ξεκινά τις ανασκαφές στην Ικλαίνα Μεσσηνίας.
- 2014**
Τακτικό μέλος της Αμερικανικής Ακαδημίας Επιστημών του Σεντ Λιούις στην Τάξη των Κοινωνικών Επιστημών.

Η συνάντηση

Γευματίσαμε στο εστιατόριο του Μουσείου Ακρόπολης. Παραγγείλαμε μικρά σουβλάκια κοτόπουλου με πέστο από θυμάρι, πράσινη σαλάτα με καρότο, σταφίδες και γέυση μαστίχας και τοματοσαλάτα με μυρωδικά, τραγανά παξιμαδάκια και ξηνομυζήθρα Κρήτης. Ησιασε δύο ποτήρια λευκό κρασί. Ο λογαριασμός ανήλθε σε 30 ευρώ.

Φαίνεται πως η γραφειοκρατία ήταν ανέκαθεν ελληνικό φαινόμενο!

Η πρώτη ανασκαφή της Αρχαιολογικής Εταιρείας στην Ικλαίνα έγινε από τον Σπυρίδωνα Μαρινάτο το 1954, αλλά κράτησε μόνο τέσσερις μέρες και δεν συνεχίσθηκε. Ο Μιχάλης Κοσμόπουλος πρωτοπήγε στο ιστορικό αυτό χωριό της Μεσσηνίας στις αρχές της δεκαετίας του '90, κατόπιν προτροπής του πρώην καθηγητή του στο Πανεπιστήμιο Αθηνών Γιώργου Κορρέ. Στα τέλη της ίδιας δεκαετίας έγινε η πρώτη επιφανειακή έρευνα στην περιοχή και το 2006 ξεκίνησε η ανασκαφή - εκεί όπου το Μυκηναϊκό Εποχή (1.600-1.100 π.Χ.) βρισκόταν η πρωτεύουσα μιας ισχυρής ηγεμονίας. Το 2011 η σκαπάνη έφερε στο φως μια πλήνρη πινακίδα με επιγραφές και στις δύο πλευρές της (κάτι σπάνιο) σε πρώην Γραμμική Β' - φαίνεται ότι είναι η αρχαιότερη γνωστή πινακίδα Γραμμικής Β' από την ηπειρωτική Ελλάδα, ένα εύρημα που αλλάζει τα δεδομένα για τη λειτουργία των πρώιμων ελληνικών κρατών. «Είναι προφανές ότι φτιάχτηκε και χρησιμοποιήθηκε στο πλαίσιο κάποιας κρατικής οργάνωσης με σύνθετη δομή. Μας βοηθάει, λοιπόν, να μάθουμε και να κατανοήσουμε πολλά για τη γένεση και

τον βαθμό εξάπλωσης της μυκηναϊκής γραφειοκρατίας. Φαίνεται πως η γραφειοκρατία ήταν ανέκαθεν ελληνικό φαινόμενο!», λέει χαριτολογώντας ο διαπρεπής αρχαιολόγος. Μπορεί η πινακίδα να είναι το πιο γνωστό εύρημα -στην ανακαλύψή της αναφέρθηκε εκτενώς ο διεθνής Τύπος (New York Times, Los Angeles Times, National Geographic,) αλλά δεν είναι απαραίτητος και το πιο βαρύνηον, όπως μας εξηγεί ο κ. Κοσμόπουλος. «Η Ικλαίνα είναι μία από τις πιο σημαντικές μυκηναϊκές θέσεις που ανασκαπτόνται σήμερα. Πρόκειται για μεγάλη και ισχυρή πόλη, πρωτεύουσα ηγεμονίας, κέντρο επεξεργασίας χαλκού, που συνέχισε να ανθεί καθ' όλη τη διάρκεια της μυκηναϊκής εποχής. Αυτό που περισσότερο μας έχει εντυπωσιάσει ως τώρα είναι η μνημειώδης αρχιτεκτονική της. Εχουμε βρει κυκλώπεια τείχη και τεράστια οικοδομήματα. Όπως ένα διώροφο κτιριακό συγκρότημα, πιθανότατα ανάκτορο ηγεμόνα, κτισμένο πάνω σε μια γιγάντια πλατφόρμα, το λεγόμενο "Κυκλώπειο Ανδρo", ύψους 6 μέτρων, μήκους 25 μέτρων και πλάτους 8 μέτρων! Οι ογκώλιοι με τους οποίους κατασκευάστηκε ζυγίζουν από 3

Ο εθνικός ύμνος και η σημαία στα σχολεία δεν είναι θέμα εθνικισμού, αλλά διατήρησης της ταυτότητάς μας, λέει ο καθηγητής Κλασικής Αρχαιολογίας Μιχάλης Κοσμόπουλος.

έως 6 τόνους ο καθένας. Επίσης έχουν αποκαλυφθεί πλακόστρωτες πλατείες και δρόμοι, υπαίθριο ιερό, καθώς και άλλα μεγάλα κτίρια και σπία που ανεπτυγμένο αποκεντρικό και υδρευτικό σύστημα. Σκεφτείτε για πότε μιλάμε: 3.500 χρόνια πριν!».

Δύσκολη απόφαση

Η τελική καταστροφή της Ικλαίνας, βίαιη όπως όλα δείχνουν, έγινε γύρω στο 1.200 π.Χ. Και η πόλη θα περνούσε στη λήθη αν ο Μιχάλης Κοσμόπουλος και η διεπιστημονική ομάδα του δεν άρχιζαν να φέρνουν στο φως τα μυστικά της. Προ ημερών οι ανασκαφικές εργασίες ολοκληρώθηκαν για φέτος και ο καθηγητής Αρχαιολογίας επιστρέφει στις ΗΠΑ. «Επειδή με την κρίση ακούω πολλούς να προτρέπουν τους νέους ανθρώπους να φύγουν από την Ελλάδα και να αναζητήσουν καλύτερη τύχη στο εξωτερικό, οφείλω να πω, από την εμπειρία μου, ότι δεν είναι απλά τα πράγματα. Πρέπει να σταθμίζει κανείς την πιθανότητα μιας επαγγελματικής αποκατάστασης με τις προσωπικές θυσίες που θα πρέπει να κάνει. Κι αυτές, πιστέψτε με, είναι πολλές».

Τον ρωτώ τι εκτιμά περισσότερο

στον τρόπο που είναι δομημένη η αμερικανική κοινωνία. «Την προσασία που το κράτος παρέχει τους πολίτες του, την άψογη οργάνωση των κρατικών υπηρεσιών, την υπακοή των Αμερικανών στους νόμους. Και τον πατριωτισμό τους. Στα σχολεία κάθε μέρα ξεκινά με τον όρκο στην αμερικανική σημαία και δημοκρατία. Πόσο συχνά ακούνε τον εθνικό μας ύμνο οι μαθητές στα δικά μας σχολεία; Δεν είναι θέμα εθνικισμού, αλλά διατήρησης της ταυτότητας μας...».

Παρά ταύτα, η σκέψη να επιστρέψει κάποτε στην πατρίδα υπάρχει πάντα στο μυαλό και την καρδιά του. Όπως και η ελπίδα τα τρία παιδιά του -ηλικίας 12, 11 και 8 ετών- να αναπτύξουν έναν ισχυρό δεσμό με την Ελλάδα. «Δεν θέλω να αισθάνομαι αποσπασμένος, αλλά να βγάλουν κι αυτά ρίζες στον τόπο μας», λέει. Είναι αισιόδοξος για το αν η χώρα θα καταφέρει να περάσει τις Συμπληγάδες της οικονομικής κρίσης; «Δεν είμαι οικονομολόγος, άρα πρόβλεψη με τέτοιους όρους δεν μπορώ να κάνω. Αυτό που ξέρω είναι ότι ως λαός είμαστε αγωνιστές, φτιαγμένοι να παλεύουμε με τις αντιξοότητες. Και δεν θα χαθούμε...».